

ОДИН

Мене звати Евою, що, згідно з книжкою, до якої звернулася моя мати, обираючи ім'я, означає «життя». Народилася я в найдальшій кімнаті похмурого будинку, виросла серед старовинних меблів, писаних латиною книжок і людських мумій, однак та атмосфера не вразила мене меланхолією, бо на світ я з'явилася з леготом сельви в пам'яті. Мій батько, жовтоокий індіанець, походив з краю, де зливаються сто рік, пахнув лісом і ніколи не задивлявся в небо, бо ж виріс під склепінням дерев, і світло видавалося йому чимось безсоромним. Дитинство моєї матері, Консуело, минуло в мальовничій місцині, де відчайдухи століттями шукали місто з чистого золота, яке побачили конкістадори, зазирнувши в провалля власних амбіцій. Мічена тими краєвидами, вона якось примудрилася передати й мені той відбиток.

Місіонери підбрали Консуело, коли та ще навіть ходити не навчилася: просто собі голісіньке щеня, укрите багном та екскрементами, плазуючи по містку, заповзло на човен, немов крихітний Йона, виблюваний прісноводим китом. Щойно її викупали, з'ясувалося, то, поза всіляким сумнівом, дівчинка, і це породило певне сум'яття, бо ж ось вона вже тут, і в річку її не викинеш, тож на малу наділи ряднину, аби приховати сором, закрапали очі лимонним соком, аби полікувати інфекцію, що не давала їх розплющити, й охрестили першим жіночим іменем, яке спало на думку. Узялись за науку дівчинки, не дошукуючись пояснень її походженню, без завмирань душевних, певні, що, коли вже Боже Провидіння зберегло їй життя, заки

її знайшли, припилює й цілісність духу й тіла, чи — за найгіршого розв'язку — принаймні забере на небеса разом з іншими невинними. Консуело зростала, не займаючи чітко визначеного місця в строгій ієрархії Місії. Звичайно, вона не належала до обслуги, ані до однієї категорії з індіанцями зі школи, а коли випитувала, котрий з панотців її батько, отримувала ляпаса за зухвальство. Мати розповідала мені, що якийсь голландський мореплавець лишив її в човенці на милість води, але певна, то всього лише легенда, вигадана нею значно пізніше, аби прорвати мою допитливу облогу. Гадаю, насправді вона анічогісінько не знала про тих, хто подарував їй життя, ані про те, як вона опинилась у тому місці.

Місія була крихітною оазою посеред хтивого буяння рослин, які, плутаючись між собою, розповзалися від водяної межі аж до підніжжя монументальних геологічних веж, що нависали над твердою землею, наче Божі помилки. Час там викручується, а відстані ошукують людське око, підбиваючи мандрівників бродити колами. Вологе густе повітря іноді пахне квітами й травами, іноді людським потом, іноді подихом звіра. Крізь гнітючу спеку не проскочить вітерець полегші, і закипає каміння та в жилах кров. Надвечір небо кишіє москітами-світляками, укуси яких спричиняють безкінечні нічні жахіття, а вночі ясно чути пташине шемрання, мавпячі крики й далекий гул водоспадів, що народжуються високо в горах і розбиваються внизу вибухами війни. Звичайна солом'яно-глиняна хатина з дзвіницею зі схрещених жердин і дзвоном, що ним закликали до служби Божої, як і будь-яка тут халупа, балансувала на стовпах, увігнаних в мул опаловодої ріки, краї якої губилися у світляному мерехтінні. Здавалося, конструкції ті дрейфують між мовчазними каное, сміттям, трупами собак і пацюків та білими квітами, що невідь-звідки тут узялися.

Ще здалеку легко можна було впізнати Консуело з її рудим волоссям, що палало ватрою в зеленім безмежжі

тамтешньої природи. Товаришами її забавок були круглопузі індіанчики, відважний папуга, який декламував «отченаш», пересипаючи його лайкою, та прив'язана ланцюгом до ніжки стола мавпа, яку вона час від часу відпускала в ліс пошукати самички, але тварина завжди верталася на своє місце, щоб їй повибирали бліх. У той час тими краями вже валандали протестанти, роздаючи Біблії, проповідуючи проти Ватикану, і під палючим сонцем, і під зливою, тягнучи на возі піаніно, аби під час публічних заходів примушувати новонавернених до піснеспівів. Те змагання вимагало від католицьких священників повної віддачі, тож Консуело вони займалися мало, а та, палена сонцем, кепсько годована маніоком і рибою, нашпигована паразитами, скутана москітами, узяла й вижила, вільна, наче пташка. Окрім допомоги по господарству, у справах релігійних та інколи на уроках читання, арифметики й катехізису, інших обов'язків дівчинка не мала, тож тинялася собі, обнюхуючи рослинне царство, переслідуючи мешканців тваринного, з головою, набитою образами, барвами, запахами та смаками, оповідками, що долетіли з далеких кордонів, мітами, що приплинули рікою.

Їй було дванадцять, коли запізналася з курячим чоловіком, засмаженим сонцем португальцем, сухим і зашкарублим зовні, зсередини начиненим усмішкою. Його птаство обнишпорювало всі усюди, глитаючи кожнісіньку блискучу річ, знайдену на своєму шляху, аби згодом хазяїн, отворяючи шаветкою курячі вола, зібрав кілька зернин золотого врожаю, недостатнього, щоб розбагатіти, але якого цілком ставало, аби прогодувати власні ілюзії. Одного ранку португалець угледив цю білошкіру дівчинку з пожежею на голові, із засуканою спідницею та замирзаними болотом ногами, і подумав, що його знову заскочив напад переміжної пропасниці. З нього вирвався свист здивування, що прозвучав так, ніби він оце скочив на коня й наказує йому рушати. Поклик пронизав простір,

Консуело підвела личко, їхні погляди перетнулися, і обоє однаковісінько всміхнулися. Відтоді вони часто збиралися разом: він витріщався на неї, немов засліплений, а вона вчилася від нього співати португальських співанок.

— Ходімо збирати золото, — сказав якимось чоловік.

Вони занурювалися у ліс, поки не зникла з очей дзвіниця Місії, прокрадалися до самісінької хаші лише йому видимими стежками. Увесь день шукали вони курей, закликаючи півнячим кукуріканням, і ловили їх нальоту, щойно промайне котрась у чагарях. Поки дівчинка тримала курку між колінами, португалець точним надрізом отворяв тільце й пірнав у нього пальцями, щоб дістати золоті зернятка. Ті, що не померли, зашивалися голкою-ниткою, аби й надалі служили своєму хазяїнові, решта вкидалася у мішок і продавалася у селі, або ж використовувалася, як наживка, а пір'я спалювали, інакше воно могло притягнути лиху долю чи викликати пошесть собачої чумки. Надвечір Консуело повернулася з розпатланим волоссям, задоволена й вимашена кров'ю. Вона попрощалася зі своїм другом, видерлася мотузкою драбиною з човна на терасу й наткнулася на четвірку брудних сандалій двох естремадурських монахів, що дожидалися її, схрестивши на грудях руки, виказуючи жахливу зневагу.

— Час тобі вирушати в місто, — мовили обидвоє.

Благати було марно. Не дозволили взяти з собою ані мавпи, ані папуги, недоречних друзів у новому житті, яке на неї чекало. Зате забрали п'ятьох дівчат-аборигенок, попередньо позв'язувавши їм кісточки, аби не повистрибували з піроги й не пропали в ріці. Португалець попрощався з Консуело, до неї не торкаючись, довгим таким поглядом, лишивши їй на згадку шматочок золота у формі кутнього зуба, нанизаного на шворку. Вона проносила його на шиї майже все своє життя, поки не знайшлося кому віддати як запоруку любові. Коли махала йому рукою «бувай», він бачив її востаннє, у виляючій перкалевій фартушку, в натягнутому на вуха солом'яному брилі, босу та сумну.

Мандрівка розпочалась у каное притоками ріки крізь безумні краєвиди, продовжилася на муловій спині через покраєні урвищами плато, де ногами замерзали думки, а потім вантажівкою, що мчала вільготними долинами, лісами дикорослих бананів і карликових ананасів, піщаними та соляними шляхами, проте ніщо не подивувало дівчинку, бо ж той, хто розплющив очі в найфантастичнішому закуткові світу, втрачає здатність дивуватися. Упродовж довжелезної дороги Консуело виплакала всенякі сльози, відміряні її тільцеві, не залишивши жодної для майбутніх жалів. Раз і назавжди покінчивши з плачами, закрила вона рота й відтак вирішила відкривати його, відповідаючи лише на найважливіші питання. За кілька днів прибули до столиці; монахи відвезли нажаханих дівчаток до монастиря Сестриць Ласки Божої, залізні двері до якого прочинила черниця, схожа зі своєю в'язкою ключів на тюремну наглядачку, і провела їх до оточеного коридорами просторого тінистого дворика, де посередині бив викладений розмальованими кахлями фонтанчик, з якого напувалися голуби, дрозди й колібрі. Усівшись у затінку колом, декілька юнок у сірих одностроях шили кривими голками чохла для матраців та плели кошики з лози.

— Молитвою та стараннями знайдуть вони розраду гріхам своїм. Я не прийшов зцілювати здорових, іно опікуватися хворими. Щиріше тішусь я пастиреві, що заблудлу вівцю віднайшов, аніж цілій його отарі. Таке Слово Божове, возвеличене будь його Святе Ім'я, амінь, — чи щось на кшталт цього повторювала черниця, чиї руки ховалися під складками ряс.

Консуело не зрозуміла значення тієї проповіді, навіть не звернула на неї уваги, бо давно зморилася, а відчуття ув'язнення виснажувало її. Ніколи не доводилось опинятися посеред мурів, а щойно вона задерла голову догори й побачила стиснене до квадратику небо, подумала, що задихнеться й помре. Коли її забрали від товаришок

по мандрівці й відвели до матінки-настоятельки, вона не уявляла, що причина тому її світлі очі та шкіра. Уже багато років до Сестриць не потрапляло такої дитини, як Консуело, лишень дівчатка-метиски з бідних районів чи індіанки, силоміць привезені місіонерами.

— Хто твої батьки?

— Не знаю.

— Коли ти народилася?

— У рік комети.

Уже тоді Консуело підміняла поетичними зворотами поняття, щодо яких не мала інформації. Коли вона вперше почула згадку про комету, вирішила привласнити час її з'яви за дату свого народження. Упродовж усього дитинства їй оповідали, що при тій нагоді світ нажахано сподівався небесного чуда. Передбачалося, що комета з'явиться вогнедишним драконом і, щойно увірветься в земну атмосферу, хвіст її огорне планету отруйними газами та жаром розплавленої лави, покінчивши з будь-якою формою життя. Дехто вчиняв самогубство, аби не скопати запеченими, інші воліли забути в обжировиськах, пиятиках і зляганнях останніх годин. Навіть Благодійник вразився, уздрівши, як позеленіло небо, і довідавшись, що під впливом комети в мулатів повипрямлялися кучері, а в китайців позакручувалося волосся, і наказав звільнити кількох опозиціонерів, ув'язнених так давно, що ті вже позабували, яке на вигляд сонячне світло, хоча деякі з них зберегли в собі неушкодженим зародок бунтарства й тільки чекали, аби передати його прийдешнім поколінням. Консуело спокусилася думкою народження серед суцільного переполоху, навіть попри чутки про потворність усіх, хто тієї миті з'явився на світ, якої не позбутися й через роки, коли комета давно зникне з-перед очей, як льодяна куля із зоряним пилом.

— Щонайперше, покінчімо із цим хвостом диявола, — постановила матінка-настоятелька, зважаючи обома

руками відполіровану мідну косу, яка звисала вздовж спини новоприбулої. Наказала обчиркрити Консуело шевелюру й вимити голову сумішшю відбілювача з пігментом індійського жовтого, аби понищити вошей та приглушити нахабство кольору, після чого половина волосся випала, а його рештки набули глинистого відтінку, куди більш відповідного норовам і завданням релігійної інституції, аніж рідна вогняна мантия. У цьому місці Консуело провела три роки, з крижиною в тілі та душі, хитра, як лис, самітниця, і ніяк не йняла віри, що рахітичне сонце монастирського дворика те саме, яке підсмажувало сельву там, де вона лишила свій дім. Тут не сягав її галас простолюду, ні національне процвітання, розбурхане якимось копачем криниць, котрий замість води натрапив на чорний, густий, смердючий, як динозаврячий гнояк, струмінь. Батьківщина розкинулася над морем нафти. Це трохи вивело з дрімоти диктатуру, бо ж настільки примножило успіхи тирана та його кривих, що хлюпнуло через вінця дечого й для решти. У містах спостерігався певний поступ, а в селищах нафтовиків взаємодія з жилавими бригадами, що понаїздили з півночі, струсонувала старі традиції, і вітерець модернізації повтинав жінкам спідниці, однак у монастирі Сестриць Ласки Божої нікого це не обходило. Життя зачиналося о четвертій ранку першими молитвами, день минав згідно з незмінним розкладом і закінчувався дзвонами о шостій, годині покаяння для очищення духа й підготовки до можливої наглої смерті, бо кожна ніч могла виявитись мандрівкою без повернення. Затяжні мовчанки, коридори навоскованих плит, пахощі ладану та лілій, молитовне шемрання, темні дерев'яні лави, білі стіни без оздобы. Богова присутність була тоталітарною. Окрім черниць і кількох служок, у просторому глинобитному будинкові під черепицею мешкало всього шістнадцятеро дівчат — більшість сироти, а чи покинуті батьками, — які вчилися носити взуття та їсти виделкою,